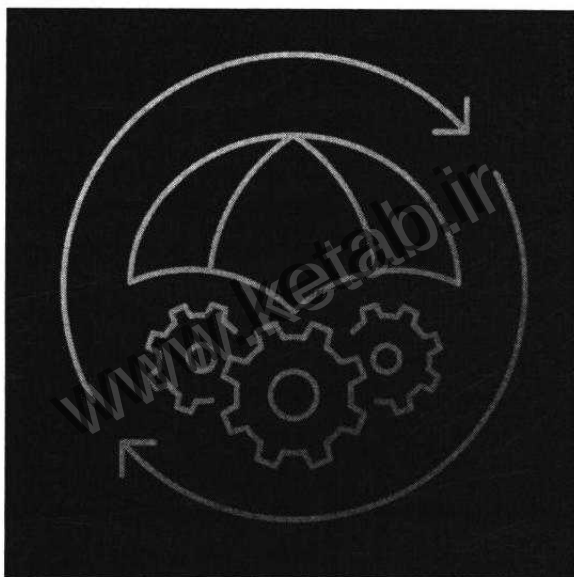

مدیریت ریسک در تجارت و گمرک

(نظری و کاربردی)

تألیف و گردآوری: منیره ناظمی

مدرس دانشگاه

کارشناس رشته امور گمرکی

کارشناس ارشد رشته مدیریت فناوری اطلاعات

سرشناسه	: ناظمی، منیره، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت ریسک در تجارت و گمرک (نظری و کاربردی) مولف منیره نظمی -
مشخصات نشر	: تهران: ناخوس، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۳ص: مصور(بخشی رنگی)، جدول
شابک نسخه چاپی	: 978-600-473-446-2 : ۵۰,۰۰۰ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۹۳: همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	: گمرک
موضوع	: Customs Administration
موضوع	: مدیریت ریسک
موضوع	: Risk Management
موضوع	: بازرگانی — مدیریت
موضوع	: Commerce — Management
رده بندی کنگره	: HJ۶۶۰۹
رده بندی دیویی	: ۳۵۲/۳۴۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۵۴۷۳۳

برای خرید Online به آدرس زیر مراجعه کنید:

www.nachooospress.ir

انتشارات ناخوس

نام کتاب	: مدیریت ریسک در تجارت و گمرک (نظری و کاربردی)
ناشر	: انتشارات ناخوس
تالیف	: منیره نظمی
چاپ اول	: ۱۴۰۰
تیراژ	: ۵۰۰ جلد
ناظر چاپ	: یاسمن تجملی محدث
چاپ و صحافی	: نقشینه
قیمت	: ۵۰,۰۰۰ریال
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۳-۴۴۶-۲
ISBN	: 978 - 600 - 473 - 446- 2

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.
تکثیر تمامی یا قسمتی از این اثر به
صورت حروفچینی یا چاپ مجدد، چاپ
الکترونیک، فتوکپی و انواع دیگر
چاپ ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

انتشارات ناخوس

خیابان انقلاب - ابتدای وصال شیرازی - ساختمان شماره ۷ طبقه اول

تلفاکس: ۶۶۳۷۸۹۵۱ - ۶۶۳۷۸۹۵۳ - ۶۶۹۶۵۳۹۱

بر اساس اعلام سازمان ملل، فساد و تجارت غیرقانونی موجب ضعف دولت‌ها شده، از رشد اقتصادی جلوگیری و دموکراسی را تضعیف می‌کند. این اقدامات به‌حالت‌های مختلفی در جهان وجود دارند که از جمله آنها می‌توان به قاچاق کالاهای تجاری، دارو و اجناس تقلبی و کالاهای خطرناک اشاره نمود. در رویارویی با اینگونه مُعضلات، یکی از اداراتی که نقش به‌سزایی در تقویت بنیه اقتصادی کشور دارد، سازمان گمرک است.

اصلی‌ترین مأموریت گمرک در هر کشور صادرات و واردات کالا و ایجاد امنیت اقتصادی در مرزهاست. بدیهیست این موضوعات اساسی‌ترین بخش‌های اقتصاد ملی یک کشور را تشکیل می‌دهند. نقش تعیین‌کننده گمرک در هدایت مؤثر و مطلوب جریان تجارت بین‌المللی و تأمین جایگاهی شایسته برای کشورهای متبوع در عرصه جهانی بازرگانی امری شناخته‌شده است. اهمیت بحث رقابت‌پذیری اقتصاد باعث شده تا کشورها به تجدیدنظر در قوانین و مقررات تجاری و رویه‌های گمرکی خود روی آورده و با تدوین سیاست‌های کلی، راه پیشرفت را در کمترین زمان ممکن برای تسخیر بازارهای رقابتی هموار سازند. در شرایط جدید، بازرگانی موفق بوده‌اند که با همسو شدن در مسیر شرایط و ضوابط سازمان‌های تجاری جهان در سریع‌ترین زمان ممکن، نسبت به صادرات و واردات کالا اقدامات مؤثرتری را ارائه کنند و در میان سازمان‌های اقتصادی نیز همکاری با گمرک در رتبه و ردیف اول اهمیت قرار می‌گیرد.

در قرن بیست و یکم، اصول مدیریت در گمرک‌های جهان با چالش‌های گسترده‌ای روبرو است. گرایش به‌سمت جهانی شدن، افزایش تغییر و تحولات تکنولوژی، مشتری‌مداری، کاهش عمر محصول، تغییر ماهیت کالا، شدت و تنوع رقابت شکل جدیدی از رهبری را می‌طلبد.

بنابراین ضروری است که مدیران آمادگی اداره تغییرات در محیط پویا را داشته باشند، چرا که امروزه بیش از هر زمان دیگری موجودیت سازمان‌ها دستخوش تهدید قرار گرفته است. تغییرات، بسیار سریع انجام می‌شود و سازمان‌ها پیوسته با امواجی از تحولات دائمی روبرو هستند و مدیریت باید به‌شیوه‌ای خلاق و نوآور عمل کند و با توجه به ریسک حاصل از این تغییرات، سرنوشت خود را رقم بزند و آینده را تحت کنترل درآورد.

هدف اصلی گمرک، تضمین سازگاری با سیاست‌های دولتی و اجرای قوانین جابه‌جایی کالاها از مرز، مبارزه با قاچاق، تأمین امنیت مرزها و تسهیل تجارت قانونی است. ادارات گمرک در بسیاری از کشورها روزبه‌روز پیچیدگی و مقیاس کار خود را افزایش می‌دهند. مسئولیت گمرک‌ها در رابطه با تجارت

بین‌المللی بسیار وسیع‌تر از نقش سنتی آنها در جمع‌آوری عوارض و مالیات معاملات بین‌المللی بوده و شامل اجرای کنترل و فعالیت‌های دیگر نیز می‌شود، فعالیت‌هایی که در راستای دسته‌ای از اهداف دولت‌ها نظیر حمایت از جامعه خدمت می‌کند. در نتیجه پویایی و تغییر سریع محیط عملیاتی، علی‌رغم تمام ریسک‌هایی که به‌همراه خواهد داشت، امری ضروری است.

ریسک منفی این تغییرات زمانی نمایان‌تر می‌شود که رشد روزافزون حجم تجارت بین‌الملل نیز به آن اضافه گردد. این رشد بدان معناست که گمرک‌ها باید تبادل بیشتری انجام دهند و فشار کاری روی آنها روزبه‌روز در حال افزایش است. این در حالی است که منابع آنها به‌خصوص در مواقع ریاضت‌های مالی تغییر چندانی نکرده و حتی کمتر می‌شود. بنابراین، این واقعیت که خدمات گمرکی می‌توانند با اختصاص انرژی و منابع کافی از سوی دولت‌ها بهبود یابند، اساس کار گمرک‌های مدرن را تشکیل می‌دهد.

گمرک بخش مرکزی فرآیند جهانی‌شدن و کاتالیزوری برای رقابت‌پذیری کشورها و شرکت‌هاست. گمرک‌ها در تعریف مدرن خود دیگر تنها وظیفه جمع‌آوری درآمدهای دولتی را در مرزهای کشور بر عهده ندارند بلکه مسئول تسهیل تجارت جهانی و امنیت اقتصاد و جامعه در کنار جابه‌جایی کالاها در مرز نیز هستند. مأموریت گمرک مدرن، توسعه و اجرای بسیاری از سیاست‌ها و دستورالعمل‌هاست که امنیت را تضمین کرده و موجب تسهیل تجارت بین‌المللی و همچنین جمع‌آوری درآمد شود. این اهداف از طریق استفاده مؤثر و کارا از ابزار و اطلاعات و به‌خصوص فناوری‌های نوین به‌دست می‌آید. در این راستا، اهمیت تغییر رویکرد به اتوماسیون و مدیریت هوشمندانه ریسک و مبتنی بر اطلاعات، به‌منظور تسهیل جابه‌جایی کالاهای قانونی و تمرکز روی منابع به‌خوبی مشخص است. در حالیکه وظایف و حجم کار گمرک‌ها مدام در حال افزایش است، این ادارات برای شناسایی اینکه به کدام کالا یا مسافر باید اجازه عبور داده شود و کدام یک باید متوقف شده و بازرسی شود، به ابزارهای دقیق‌تری نیاز خواهند داشت. در گمرکات مدرن جهان، قبل از ورود کالا و تصمیم‌گیری‌های پریسک و زمان‌بر، کارشناسان گمرک اقداماتی را برای به‌دست آوردن بیشترین اطلاعات ممکن از کالاهای مورد نظر انجام می‌دهند. این کار از طریق فناوری مدرنی انجام می‌شود که امنیت، مبادله و دریافت اطلاعات در زمان واقعی، ارزیابی ریسک و پردازش اظهارنامه‌ها را امکان‌پذیر می‌سازد. مدیریت هوشمندانه ریسک در گمرک، در واقع مطابقت با قوانین حاکم بر تجارت بین‌الملل را تضمین می‌کند. در این راستا، همکاری

میان ادارات گمرک؛ و میان گمرک با مراجعین، کسب و کارها، سایر سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی، و مدیریت مرزی هماهنگ، موضوعی حیاتی است.

به‌وضوح قابل درک است که بدون داشتن یک گمرک هوشمند و مدرن، دولت‌ها قادر نخواهند بود اهداف سیاستگذاری خود را در جهت جمع‌آوری درآمد، تسهیل تجارت، آمار تجاری موفق و حفاظت از جامعه تحقق بخشند. یقیناً در پی آن، بخش خصوصی به‌دلیل افزایش هزینه‌ها با مشکلات فراوانی مواجه خواهد شد و جامعه نیز در معرض کالاهای خطرناک نظیر مواد مخدر، اسلحه‌های غیرقانونی و محصولات مصرفی ناامن قرار خواهد گرفت. خدمات گمرک هوشمند و حرفه‌ای که تقاضای محیط تجاری مدرن را برآورده کند یک سرمایه حقیقی برای دولت‌ها، جامعه مردمی و همچنین جوامع کسب و کار به حساب می‌آید.

در این کتاب سعی گردیده تأثیرات مدیریت ریسک هوشمند بر فرآیندهای تجاری و گمرکی تحت بررسی قرار گرفته و همچنین به‌ویژگی‌های اصلی گمرک‌های مدرن و اهداف کلیدی مدرن‌سازی گمرک‌ها در راستای نیل به چشم‌اندازهای مدیریت ریسک در این حوزه پرداخته شود.

شایان ذکر است به‌هیچ وجه این ادعا را ندارم که کتاب حاضر خالی از اشکال بوده (هر چند تمام سعی خود را کرده‌ام که کتاب حاضر عاری از غلط‌های املایی و از لحاظ بار محتوایی صحیح و درست باشد)، به‌همین دلیل از همه شما اساتید، دانشجویان و علاقه‌مندان، که این کتاب را مورد مطالعه قرار داده‌اید، صمیمانه خواهشمندم که نظرات، انتقادات و پیشنهادات سازنده خود را برای هر چه بهتر شدن محتوای کتاب در چاپ‌های آتی با آدرس ایمیل زیر، در میان بگذارید.

E-mail: m.nazemi.62@gmail.com

همچنین خواندگانی که پس از مطالعه مطالب کتاب پرسشی دارند، می‌توانند با آدرس ایمیل ذکر شده و با Subject Line مطابق مثال زیر، سوالات را با نویسنده در میان بگذارند:

Subject Line: [Risk Management-Full name]

Text:

*توجه کنید که در قسمت Full name باید نام کامل خود را تایپ نمایید.

شکر پروردگار عالم برای توانایی شکرگزاری، توانایی سپاسگزاری، توانایی آموختن و توانایی سپاسگزاری از آنان که در راه آموختن چراغ راهم بودند؛ سپاس از اساتید، دوستان و همکاران گرامی و به‌طور ویژه از خانواده عزیزم که حمایت‌ها و مشاوره‌های دقیق در طول زمان تألیف و گردآوری این کتاب از من داشتند و آرزوی سلامتی و شادی و شادی و شادی ...

منیره ناظمی

زمستان ۱۴۰۰ خورشیدی

فهرست مطالب

۳	پیشگفتار
۷	درباره نویسنده
۱۵	مقدمه
۱۸	برخی از مفاد قانونی مرتبط با زیرساخت‌های مدیریت ریسک هوشمند در گمرک
۲۲	تعاریف
۲۳	انواع ریسک
۲۵	چهارچوب ریسک
۲۷	اقدامات کنترلی
۲۷	سلسله مراتب اقدامات کنترلی
۲۹	مدیریت فعال ریسک
۲۹	چرا مدیریت ریسک مهم است؟
۳۰	مدیریت ریسک سازمانی
۳۱	مزایای مدیریت ریسک برای سازمان
۳۱	فرآیند مدیریت ریسک در سازمان
۳۶	اهداف گمرک در به‌کارگیری مدیریت ریسک
۳۷	ریسک‌های مرتبط با تجارت بین‌الملل
۴۰	ریسک‌های سیاسی و تأثیر آن بر امور گمرکی و تجارت بین‌الملل
۴۴	صندوق ضمانت صادرات ایران
۴۶	تأثیر کنوانسیون‌های بین‌المللی بر مدیریت ریسک
۵۰	مدیریت ریسک در بخش IT و زیرساخت‌های فناوری در گمرک
۵۵	برخی زیرسامانه‌های EPL
۵۷	بلاک‌چین چیست؟
۵۸	بلاک‌چین در گمرک
۶۰	گمرک نوین
۶۲	مدیریت ریسک هوشمند
۶۴	مدیریت ریسک و مسیرهای ترخیص کالا
۶۵	شیوه‌نامه فعالیت کمیته انتخاب مسیر اظهارنامه (Selectivity)
۶۹	اجزای سیستم Selectivity
۷۲	ارتباط مدیریت ریسک و حسابرسی پس از ترخیص

۷۳	احراز هویت الکترونیکی
۷۴	فعالان اقتصادی مجاز (AEO)
۷۵	شرکت‌های دانش‌بنیان
۷۶	اهداف شرکت‌های دانش‌بنیان
۷۶	حمایت‌های دولتی از شرکت‌های دانش‌بنیان
۷۶	موافقت‌نامه تسهیل تجارت (TFA)
۷۷	أهم مفاد موافقت‌نامه تسهیل تجارت
۷۹	شرایط استفاده از تسهیلات فعالان اقتصادی مجاز (AEO) در ایران
۸۱	تسهیلات ۱۸ گانه برای فعالان اقتصادی مجاز
۸۳	نقش سامانه TSC در مدیریت ریسک
۸۵	نقش سازمان‌های همجوار در ریسک رسوب کالا
۸۷	مدیریت ریسک در مسائل مالی بانکی و ارزی
۸۷	تفاوت ارز و پول چیست؟
۸۸	انواع ارز
۸۸	نرخ ارز
۸۹	نرخ ارز چگونه تعیین می‌شود؟
۸۹	عواملی که بر نرخ ارز اثر می‌گذارند
۹۱	انواع نرخ ارز در ایران
۹۲	منشاء ارز
۹۳	تفاوت ثبت سفارش بانکی و غیربانکی
۹۳	ریسک نوسانات نرخ ارز
۹۴	مدیریت ریسک نوسانات نرخ ارز
۹۴	روش‌های پرداخت بین‌الملل
۱۰۱	مزایای اعتبارات اسنادی
۱۰۵	سوئیفت
۱۰۶	مزایای SWIFT
۱۰۶	نقش ضمانت‌نامه در مدیریت ریسک
۱۰۷	خصوصیات ضمانت‌نامه‌های بانکی
۱۰۸	ضمانت‌نامه گمرکی

۱۰۹	نقش بازرسی کالا در مدیریت ریسک
۱۱۱	مزایای دریافت گواهینامه بازرسی کالا
۱۱۲	نقش بیمه در مدیریت ریسک
۱۱۵	استثنائات بیمه حمل و نقل
۱۱۷	تعرفه کالا و ریسک‌های مرتبط
۱۱۹	ریسک‌های تعرفه‌ای
۱۲۱	مدیریت ریسک در رابطه با کالای تقلبی
۱۲۵	ریسک در اینکوترمز (INCOTERMS)
۱۳۵	ریسک در حمل و نقل بین‌المللی
۱۳۶	انواع کالا
۱۳۸	ریسک مثبت و منفی در حمل و نقل دریایی
۱۳۹	مدیریت ریسک در حمل و نقل دریایی
۱۴۰	برخی از متداول‌ترین دلایل ایجاد ریسک هزینه‌ای
۱۴۰	ریسک مثبت و منفی در حمل و نقل هوایی
۱۴۱	مدیریت ریسک در حمل و نقل هوایی
۱۴۳	کنوانسیون ورشو
۱۴۴	بررسی ریسک‌های حمل و نقل هوایی
۱۴۶	ریسک مثبت و منفی در حمل و نقل جاده‌ای
۱۴۶	مدیریت ریسک در حمل و نقل جاده‌ای
۱۴۷	CMR
۱۴۹	TIR
۱۵۲	اقدامات لازم جهت مدیریت ریسک در TIR
۱۵۲	روش‌های مدیریت ریسک از جانب مؤسسه ضامن TIR
۱۵۴	ریسک قاچاق کالا در رویه ترانزیت و شیوه‌های آن
۱۵۶	مزایای e-TIR
۱۵۶	تسهیلات بن بیمه
۱۵۸	ریسک مثبت و منفی در حمل و نقل ریلی
۱۵۸	شاخص‌های ریسک در حمل کانتینری
۱۵۹	شماره شناسایی کانتینرها
۱۶۲	فناوری OCR
۱۶۳	ACCR چگونه کار می‌کند؟

از آغاز پیدایش تمدن، انسان‌ها همواره با عوامل متغیر و خطرهای زیادی روبرو بوده‌اند و احتمال خسارت همواره وجود داشته است. انسان نخستین با مخاطرات طبیعی مواجه بوده و به تدریج آموخته است که اتفاقات ناخوشایند را پیش‌بینی کند و برای مقابله با آنها آماده باشد. طبیعی است که هر چه میزان رشد و پیشرفت در جوامع بیشتر می‌شود، انسان در معرض تصمیم‌گیری‌ها و پیچیدگی‌های بیشتر و همچنین در معرض ریسک‌های بیشتری قرار می‌گیرد.

حقیقت این است که بیشتر مفهوم‌های آشنا یا ناآشنای اطراف ما، سه چهره دارند؛ مثبت، منفی و بینابینی! چهره بینابینی، میان دو مفهوم مثبت و منفی در نوسان است. ریسک^۱، یکی از همان مفهوم‌های بینابینی است؛ یعنی چهره مثبت و منفی را توأمان داراست.

تعاریف متفاوتی برای انواع ریسک مثبت و منفی وجود دارد که از نظر نوع تأثیرگذاری به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۱. تعاریف منفی: در این‌گونه تعاریف بر روی جنبه منفی تأکید شده و معمولاً ریسک را به

صورت رویدادی که تنها موجب مشکل، کمبود، آسیب‌دیدگی و ... می‌شود در نظر می‌گیرد و رویدادهای احتمالی مثبت را جدا از مفهوم ریسک و با عناوینی مثل شانس یا فرصت بیان می‌کنند.

۲. تعاریف خنثی: در این نوع تعاریف به مضر یا مفید بودن اشاره‌ای نگردیده و تنها ریسک را

به‌عنوان عدم قطعیت یا حادثه‌ای که می‌تواند بر اهداف سیستم یا پروژه و نحوه رسیدن به آنها تأثیر بگذارد مطرح گردیده است و در کل آن را نتیجه احتمال وقوع و پیامد ناشی از آن تعریف می‌کنند.

۳. تعاریف جامع: در این نوع نگاه، ریسک به‌صورت رویدادی احتمالی در نظر گرفته شده است

که در صورت وقوع می‌تواند نتایج مثبت یا منفی برای اهداف پروژه یا سیستم در برداشته باشد. در واقع هم می‌تواند تهدیدی برای اهداف باشد و هم فرصتی را برای بهبود به وجود آورد.

^۱ Risk